

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . . . 5.— „
četrt leta . . . . . 2.50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Zopet glas o regulaciji učiteljskih plač.

Ne bi navajali zaupne izjave in se pečali z njo, ki jo je razposlal bivši deželni poslanec Mandelj, član S. L. S., svojim somišljenikom in zaupnikom, če bi se poslanec med nujnimi zadevami Kranjske dežele ne dotaknil tudi vprašanja o regulaciji učiteljskih plač.

Nikakor nam ni namen izrabljati posebno tega vprašanja v političke namene, to temmanj, ker smo vedno stali in še danes stojimo na stališču, da vprašanje regulacije učiteljskih plač ni političko vprašanje in bi bilo tudi naravnost nemoralno, če bi ga kdo političko izrabljalo.

Navajamo besede poslanca Mandlja zato, ker je on z njimi javno nasproti zaupnikom priznal potrebo regulacije učiteljskih plač in jo zagovarja, kar je za nas principialne važnosti. To tembolj, ker je njegova izjava strogo gospodarskega značaja in rešuje on naše vprašanje strogo z gospodarskega in objektivnega stališča.

Mandelj pravi v svoji izjavi:

„Nadalje je računati na višji redni izdatek pri učiteljskih plačah. (Poglavje X.)

Regulacija učiteljskih plač je neodločljiva, ker so plače učiteljskega osebja v primeri z draginjskimi razmerami obupno nizke. Ako hoče deželni zbor samo najnujnejše storiti in to mora, tedaj se morajo temeljne plače najmanj za 30% zvišati, kar znaša od 1.034 380 kron okroglo 310.000 kron. Ta vsota je minimum poviška. Če bo pa deželni zbor užitke učiteljskega osebja času primerno uredil, bo pa za ta povišek 500.000 kron potreboval.“

Priznati je potreba, in to tudi pred volilec zagovarjati, da regulacija učiteljskih plač ni nikaka miloščina, ampak je zasluženo plačilo. To tembolj, če upoštevamo dejstvo, da je plača naravnost obupno nizka v primeri z drugimi

stanovi in z ozirom na štiridesetletno službeno dobo.

Štiridesetletna službena doba se bo prejšlejš pokazala kot nevdružljiva. Že sedaj bi nadzorniki lahko statistično navedli rane 40 letnega službovanja. Če bi pa napravili razmerje med finančno pridobitvijo ob takem izrabljanju delovne moči in med resnično pridobitvijo delovne moči same, bi videli, da so merodajni faktorji v silni zmoti, če menijo, da z dolgo službeno dobo pridobivajo v šolstvu kaj moči, četudi prihranijo morebiti nekoliko na gospodarstvu. Ta gospodarski prihranek nikakor ni v soglasju z uspehi ob takem izrabljanju moči — in gmotni (hipni) dobiček nam tako označuje na drugi strani naše narodne bilance močno izgubo.

Istotako je krivo mnenje, da se z zadrževanjem regulacije učiteljskih plač koristi ljudstvu, ker ono ima pač tudi pri tem končno izgubo. Momentano razbremenjenje v gospodarskem oziru, mu pa zaradi pomanjkljivosti v moči šole škoduje in se maščuje nad njim potem ravno v gospodarskih stvarih najbolj, ker je gospodarski razvoj mogoč danes edino na družabnem temelju, za katerega je pa potreba predpogojev, ki jih da edinole šola.

Zatorej menimo, da ne bi bilo težko zagovarjati to breme pred volilec, če upoštevamo dejstvo, da potem ne bo potreba iskati več učiteljskega moči in nemogočih postranskih zaslužkov ter bo potem lahko učiteljstvo posvečalo vse svoje fizične in duševne moči edino-le šoli, kar bo zopet v korist edino-le onim masam, ki jih poslanci v deželnem zboru zastopajo, edino zopet splošno v korist našemu narodnemu napredku.

Nastaja torej samo eno vprašanje in to je: Ali z denarno obremenitvijo zaradi regulacije učiteljskih plač deželi le odvzamemo in če ji s tem ne pridobimo na drugi strani toliko fizičnih in duševnih moči, ki povzdignejo deželo, da z njimi krijemo in spravimo v rav-

notežje poglavje dobička in izgube v naši deželni bilanci, ki je obenem tudi narodna bilanca?

Jezikovne razmere na slovenskih ljudskih šolah v koprskem okraju v Istri.

Slučajno smo dobili v roke razpis učiteljskih služb v koprskem okraju ter zapazili, da so med 11 razpisanimi službami 3, na katerih je potrebna samo slovenščina; na 7 je italijanščina kot predmet in na eni kot učni jezik. Kraji, kjer so te službe, so večinoma čisto slovenski, zato smo se pobrigali za pojasnila. Iz teh smo zvedeli to-le:

Istrski deželni odbor se ustavlja, kolikor mu je mogoče, ustanovitvi slovenskih šol, a če je primoran v to, pošlje h komisiji svojega zastopnika, ki stavlja staršem zvišano vprašanje: „Ali bi ne bilo dobro, da bi se otroci učili tudi nekoliko italijanščine?“ Ljudstvo je že naveličano s čakanjem na otvoritev šole, in noben čudež ni, ako se dobi kateri, ki nepremišljeno odgovori: „Si sior“. Dosti je to. V zapisniku so koj besede: „Starši žele, da se poučuje italijanščina kot predmet.“

Mi vemo, da je tudi italijanščina deželni jezik v Istri in zato pogledimo, kaj določuje šolski zakon o tem! § 6. drž. šol. zakona z dne 14. maja 1869. pravi: „O učnem jeziku in o določilih glede pouka enega drugega deželnega jezika odločuje po zaslišanju onih, ki vzdržujejo šolo v po zakonu določenem obsegu, deželna šolska oblast.“ Akoravno so imeli Italijani, ko so sprejeli deželni zakon z dne 30. marca 1870, št. 20, popolno neomejeno oblast v deželnem zboru, vendar se niso upali nič skleniti zaradi pouka drugega deželnega jezika. Določili so le v § 7: „Vse za ustanovitev in ureditev odločujoče razmere je določiti komisionalno po zaslišanju interesentov, če je potreba tudi na licu mesta. Komisijski zapisnik je podlaga

daljnemu postopanju.“ Zaradi tega so ustanovili čisto slovenske šole brez vsake italijanske pritikline, tam, kjer so bili občinski zastopi zavedni, da so tudi ljudstvo poučili. Dokaz temu nam je to: Ko so ustanovili šolo v Klanecu, je bil Klanec še pod županijo Dolina, a ko so ustanovili šolo v Krvavem potoku, je bila klanska županija že ločena od dolinske. In glej čudo! Šola v Klanecu je čisto slovenska, a na oni v Krvavem potoku je italijanščina kot predmet.

Tudi § 2, šol. in uč. reda se glasi: „Ako bi bilo v posameznih primerih potrebno izdati posebno odločbo o učnem jeziku in o pouku v kakem drugem deželnem jeziku po § 6. drž. zakona o ljudskih šolah, se morajo poprej natančno pozvedeti vse okoliščine, ki pridejo v poštev, in povprašati vsi, ki vzdržujejo šolo, zlasti zastopi docela ali deloma v šolanih občin, šolskega okraja in dežele.“ To je dovolj opomina, naj so občinski zastopi previdni in naj tudi starši pazijo, da se ne vlove z nepremišljeno besedo.

Vidimo, da v Istri niti vlada ne vsiljuje na ljudske šole nemščine. Zvedeli smo pa ob tej priliki, da so uvedli v B. kar na svojo roko 2 uri na teden nemščine. Nikakor ne moremo zaslediti vzroka temu. Izkušnja nas uči, da ne bodo dosegli nič, ker otroci se ne bodo naučili toliko, da bi jim kdaj koristilo in k večjemu se hočejo s tem prikupiti par železničarjem. Vendar to ni merodajno, ljudska šola v B. ni samo za železničarje, ampak za slovensko ljudstvo sploh. Nihče ne sme uvesti nobenega predmeta samovoljno, ker toč. 1. § 12. šol. in uč. reda določuje: „Uvedba pouka v kakem drugem deželnem jeziku ali v goslanju, v ročnosti za dečke in del na šol. vrtu potrebuje dovolila deželnega šol. oblastva, ako deželni zakon ne obsega drugih določil.“ Nemščina ni v Istri deželni jezik in deželni zakon ne obsega drugih določil, zato je dolžnost šolskih oblastnij, da napravijo tukaj red.

LISTEK.

Moja miljena Ma-a.

(Alegorična farza.) Piše Sadinomis.

(Dalje.)

Drugi dan ob 8. uri zjutraj sem z očetovskim ponosom pozdravil svoja prvorojenčka.

Bila sta dvojčka, nežna deklica in ljubeček deček. Veliko hrupa in veselja je bilo v hiši. Vsi smo bili veseli, in mbi sohlapci so mi stiskali roko, kakor bi se poslavljali za delj časa. Še celo gospodar mi je krepko stisnil roko. —

Moja ljubljena Ma-a je ležala v postelji ter z materinsko ljubeznijo zrla na svoja ljuba otroka. Prišel je čas krsta. Treba je bilo določiti imena otročkoma.

„Janez naj bo deček“, sem ponižno izrazil željo. Ona pa: „Red naj bo!“

„Ali prosim te, saj to ni krščansko ime!“

„Kaj krščansko! Če ni, pa še bo. Kaj ne more postati moj sin svetnik?“

„Prosim te, poslušaj me! Saj ga ne bodo hoteli krstiti na to ime!“

„Kaj čeljustaš! Molči! Tako bo, kakor jaz hočem. Fant bo Red, deklica Natančnost!“

„Ali ljuba moja! . . .“

„Molči, pravim!“

„Prosim!“

„Molči! Pojdi in izvrši, kakor velim! Da veš, fanta morajo krstiti za Red, deklico za Natančnost!“

„To vendar niso svetniki!“ hlastnem jaz.

„Bosta pa ta dva, saj je tudi Birokraj postal svetnik!“

„Ali ljuba Ma-a! . . .“

„Molči in pojdi, drugače! . . .“ Divje je pogledala, zaškrtala z zobmi. . . . Jaz pa sem odšel ostrašen, ponižen in vdan. — Druga solza spoznanja mi je kanila v žalostno srce. Z gnjevom v duši sem šel iskat botra. — Nesli smo h krstu. Župnik se je branil in branil krstiti na taki poganski imeni, ko sem mu pa pojasnil zadevo, se je vdal ter krstil dečka za Red in deklico za Natančnost. Red in Natančnost sta bila torej utelešena v hiši. Otroci napravljajo staršem skrbi in dela. Od časa, ko sem postal oče, vem šele, kaj se pravi skrb, kaj se pravi delati. — Prve dneve po krstu je bil nekak mir v hiši, in pozabil sem na

energijo svoje ljube Ma-e. Že sem mislil, da se povrnejo zlati časi, kar se je oživela stara narava v moji ljubi Ma-i. Sedela sva nekega večera s svojo Ma-o na dvorišču, kar mi reče ona: „Pri svetem zakonu si mi obljubil skrb za družinico. Si li zapisal rojstne date naših ljubih otrok? Bog ne daj, da bi ne bilo to zapisano, saj se lahko pozabi; oj, kolika nesreča bi bila za najine otroke! Glej, da to takoj izpolniš, ker red in natančnost mora biti pri nas!“

„Da, da, ljuba moja“, sem rekel, „takoj jutri bom napisal, lepo bom napisal, z okroglo pisavo bom napisal.“

„Dobro, in pokazati mi moraš!“

„Bom, bom ljuba!“

Drugi dan sem skrbno zapisal rojstne date svojih otrok. Ko ji pokažem zapisnik, je bila zadovoljna sicer, toda ne povsem.

Hotela je imeti posebno tiskovino za to in pa mesec rojstva bi moral pisati z besedo, češ, da to ni umljivo, če zapišem le s številko. Ovrkla mi je torej zapisnik, in teči sem moral v tiskarno, kjer sem dal natisniti posebne tiskovine za svoje otroke. Malo sitna pot je bila to. Vraga, tiskovine za dva otroke, ej malo čudna

zahteva! Pa sem končno le slušal. Čim dlje sem premišljal zahteve svoje Ma-e, tem bolj mi je notranjost dopovedovala, da ravna najbrže Ma-a prav. Kaj bi pisal to na listke, ki se lahko izgube in pa no, ona je gotovo mislila, da ne ostane pri tem številu. En ducat, takele sem sklepal, en ducat jih bo, tako ona misli. Pa če jih Bog da, kaj za to? Pa bodi. — Naročil sem lepe tiskovine, z vsemi potrebnimi rubrikami in vezati sem jih pustil, pa še prav lepo, samo, da bi ustregel ljubi Ma-i. Drugi dan, to se pravi, takoj, ko sem prejel tiskovine, sem spisal nanovo prav čedno in lepo vse date svojih otročičev. Bila je zadovoljna in vsa srečna, ko ji pokažem dovršeno delo. — Zadoljen sem bil tudi jaz že zlasti zaradi tega, ker me je tako hvaležno in ljubko pogledala, da me je kar požgalkalo. Zato sem pa tudi sam pri sebi trdno sklenil, da se bom poslej trdno držal reda in natančnosti že zaradi nje in pa zaradi sinčka Reda in hčerke Natančnosti. Toda človek misli, Bog pa reče. Nikoli nisem mislil, da mi bo provročala ta obljuba toliko grenkih ur.

Ne vem, ali zaradi sitnosti ali dolgočasnosti si je mnogokrat utepla moja Ma-a kaj v